

JEG ER KINA. VI ER KINA. FOLKET. IKKE STATEN

*“Truth becomes fiction when the fiction’s true;
Real becomes unreal where the unreal’s real.”*

(Cao Xueqin)

Iona Kirkpatrick er en outsider. Hun er midt i trediverne og midlertidigt bosat i en trang to-værelses lejlighed i udkanten af London. Hun er uddannet sinolog og påtager sig tilfældige oversættelsesopgaver, som sjældent interesserer hende. Hun er hverken gift eller har kæreste, men har sex med tilfældige mænd, som hun opstøver på barer og på internettet, og som sjældent interesserer hende. Hendes familie ser hun kun sjældent, for de interesserer hende ikke. Hun bliver af og til forstyrret af larm fra politiske demonstrationer, men det interesserer hende ikke. Intet interesserer Iona Kirkpatrick.

En dag bliver hun kontaktet af en forlægger, der har fået overdraget en bunke dagbøger og breve skrevet på kinesisk. Iona skal oversætte materialet og vurdere, om det har almen interesse. Hun vælger en tilfældig side ud, skrevet med næsten ulæselige håndskrevne skrifttegn, og begynder at læse. Gradvist udfoldes en historie, som ikke blot har ”almen interesse”, men som også vil vække Iona til live igen.

Dagbøgerne og brevene rummer en tragisk kærlighedshistorie mellem drengen Kublai Jian og pigen Mu. Som Iona lever de i udkanten af et samfund, de ikke forstår, og som de ikke har indflydelse på. Begge er kunstnere, men deres opvækst og ambitioner er helt forskellige.

Kublai Jian er halvt mongol og halvt kineser og kommer fra en familie, hvor tidens ideologi og politik betyder alt. Mu kommer fra landet, hvor hendes familie af bønder har dyrket jorden, som generationer før dem. For Kublai Jian er kunst og politik uadskilleligt, mens Mu dyrker kunsten for dens egen skyld.

Mu er poet, såkaldt tågedigter, og lader sig følge med strømmen uden at udfordre myndighederne eller andre omkring sig. Hun turnerer med sit eget punkband i både Kina og udlandet og bider smerten i sig fra afstumpe de kinesiske myndigheder, sexgale amerikanske koncertarrangører og den kæreste, der forlader hende.

Som virkelighedens Cui Jian (Kinas første

JEG ER KINA

亲爱的:
春天! 太阳到眼。可我总觉得
和寒冷。灵魂里有天有的, 只有
你。我现在写信的地方, 还不
能告诉你。06后当我安全
的时候, 我会告诉你。
我还不知道这个计划能否实现,
但有一件事是肯定的, 我会为了
你, 活着。XIAOLU GUO

og største rockmusiker) er Kublai Jian rockmusiker. Hans musik og politiske budskaber tiltrækker både ungdommen og de kinesiske myndigheder. Mu overværer en af hans koncerter, og midt i endnu et raid af hårdhændede kinesiske betjente forelsker de sig. Hun prøver at få ham til at holde igen med de farlige politiske budskaber, men forgæves.

Kublai Jian er kompromisløs. Hellere være politisk martyr end at gå på kompromis. Han kræver personlig og politisk frihed. Han er som figur ikke blot inspireret af Cui Jian, men henleder også tanker på Ai Weiwei og selvfølger forfatteren selv. Til stor fortrydelse fik Kublai Jian aldrig selv for alvor deltaget i studenterdemonstrationerne på Den Himmlske Freds Plads i 1989, hvor han i stedet lå i studenternes sovesal og lyttede til vestlig punkmusik.

Nu tager han revanche og deltager først aktivt i de spæde Jasmin-demonstrationer i 2011, og samme år deler han til en stor koncert et politisk manifest ud med krav om de-

mokrati og menneskerettigheder. Myndighederne arresterer ham og anklager ham for ”undergravende antistatslige aktiviteter”. Heldigvis er hans far Kinas premierminister (!), og derfor ”nøjes” myndighederne med at smide ham ud af landet og i eksil i England.

Dagbøgerne og brevene fortæller den tragiske kærlighedshistorie mellem de to før og efter hans eksil. Adskilt af verdenshavene og af et undertrykkende politisk regime forsøger de at finde hinanden igen.

Fra sit eksil skriver Kublai Jian fx ”kæreste Mu. Solen er brandvarm, gamle lortehimmel. Jeg føler mig tom og nøgen. I min sjæl er der ingenting, bortset fra billedet af dig. Jeg skriver til dig fra et sted, jeg endnu ikke kan fortælle dig om ...” Han får afvist sin asylansøgning i England og flygter videre til Frankrig, Schweiz og Grækenland, og afstanden mellem dem bliver større og større.

Iona sætter sig for at gøre hvad som helst for at bringe dem sammen igen.

Xiaolu Guo (født 1973) har selv måttet flygte i eksil i England. Hun er forfatter, filminstruktør, debattør og anmelder og beskæftiger sig med temaer som fremmedgørelse, isolation, efterfølgelse og selvansagelse.

Hun er helt bevidst om prisen ved at leve i eksil, fjernt fra sit hjemland og fjernt fra sit kinesiske publikum. Som romanfiguren Kublai Jian og som flere andre kinesiske eksilforfattere går hun ikke på kompromis og vil ikke acceptere de kinesiske myndigheders censur og den udtalte selvrensning blandt kinesiske forfattere i hjemlandet.

Jeg er Kina er en fængslende og velkomponeret tragedie om prisen ved at holde fast i sin personlige integritet i et følelseskoldt samfund præget af censur og efterfølgelse af systemkritikere. Selve kærlighedshistorien mellem Mu og Kublai Jian er rørende og dybt tragisk, men det er de mange andre lag af hi-

storiens, der for alvor gør romanen vedkommende.

Kinesisk litteratur og filosofi har en lang tradition med at fokusere på dualistiske spil mellem fiktion og virkelighed, drøm og vågen. Fortællingen om Ma og Kublai Jian vækker oversætteren Iona fra sin selvvalgte isolation og fremkalder de ægte følelser hos hende, som de også selv forfølger. "Pludselig forekommer hendes egne forhold til de mænd, hun tilfældigt møder, håbløse, hendes kærlighedsliv er en kold plasticpantomime af rå sammenfiltringer i mørket". Det er rigtig fint fortalt.

Mu og Kublai Jian er ikke kun på flugt fra emsige kinesiske myndigheder, men også fra deres egen fortid. Mu har forældre, der kun ønsker, at hun skal blive gift og underordne sig sin mand, mens Kublai Jians forældre opdrager ham i den maoistiske ideologi. Gabet mellem generationerne er stort i Kina i disse år. Begge afskyr de den totalitære ideologi og den manglende plads til den individuelle frihed, uanset om ideologien hedder kommunisme eller konfucianisme, og begge søger mod den vestlige verdens måder at udtrykke frihed og forskellighed på. Og først og fremmest vil de have lov til at udtrykke og vise deres personlige følelser, og det giver det bornerte Kina og den ældre generation dem ikke mulighed for.

Jeg er Kina tegner et grusomt portræt af

det moderne Kina. Vi kommer hele paletten omkring i uhyrligheder og latterligheder. Vi hører om magtmisbrug, korruption, forfølgelser af anderledes tænkende, afstumpethed og ligegyldighed. Selvom det er dybt tragisk læsning, formår Xiaolu Guo alligevel at formidle sit budskab med stort overskud og ømhed.

Og fx den autentiske historie om, hvordan de kinesiske myndigheder i dagene omkring den omspændende Jasmin-revolution forbød blomsterhandlere at sælge jasminblomster og brændte dem, de fandt, i store bål midt i Beijings gader, er galgenhumoristisk.

Xiaolu Guo er bandlyst i Kina, og *Jeg er Kina* er derfor skrevet på engelsk og henvendt til et ikke-kinesisk publikum. Det er måske grunden til, at romanen skæmmes af at favne lidt for bredt og indeholder et til tider meget svulstigt og fraseret sprog.

Kærlighedshistorien om Mu og Kublai Jian vikles ind i kinesisk historie, filosofi og religion og en enøjet kritik af stort set alt, der er sket i Kina de sidste 50 år, lige fra forurening, internetsensur, etbarnspolitik og til korruption, økonomiske reformer og diverse politiske kampagner. Selv i England forsøger skumle og korrupte kinesiske embedsmænd at forhindre udgivelsen af Mu og Kublai Jians historie.

Det bliver simpelthen for meget og alt for ensidigt.

Sprogligt er romanen fyldt med klichéer som "døden løber hurtigere end mennesker, døden stjæler vores håb, længe før foråret kommer" og "hvis længsel altid bringer skuffelse, og begær hænger sammen med en følelse af tomhed, så er kærlighed virkelig en melankolsk affære".

Oversætteren konkluderer om Mu og Jians forhold: "Livet har forrådt deres kærlighed. Politik har solgt deres kærlighed til djævelen."

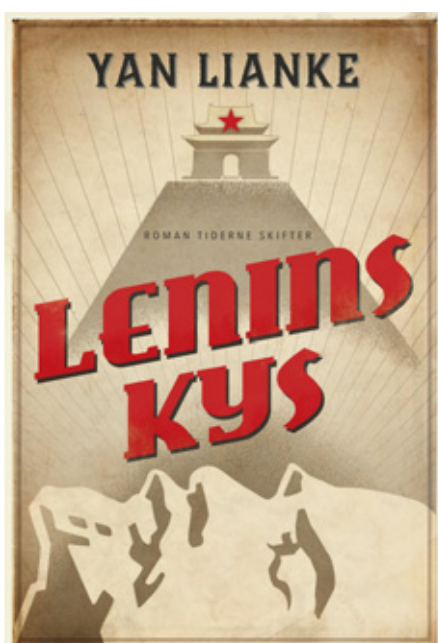
Trods disse anker er *Jeg er Kina* en glimrende og velkomponeret roman, som nok tegner et dystert portræt af det moderne Kina, men som også giver et optimistisk bud på, hvordan man bevarer sin personlige integritet.

Xiaolu Guo

Jeg er Kina

Oversat fra engelsk af Svend Ranild
Rosenkilde Bahnhof 2015.
464 sider, 300 kr.

Lene Bech og Christian Nielsen er gymnasielærere i kinesisk og forfattere til bl.a. et kinesisk lærebogsystem på dansk.

PRØV LYKKEN

I mere end en forstand ligger lykken ikke lige om hjørnet i Yan Liankes absurde historiske allegori *Lenins Kys*, som på godt og ondt beskriver den jagt på rigdom og magt, som ramte Kina, efter Deng Xiaoping reformerede landets økonomi i starten af 1990'erne.

Lenins Kys er historien om den lille landsby Lykken, som ligger så afsondret i et uvejsomt bjergområde i det store rige, at det i århundreder har undgået officiel opmærksomhed. Landsbyens beboere har levet godt af den frugtbare jord i området, og uden de store fordringer til tilværelsen har man levet i fred og fordragelighed med hinanden.

Man har levet "omvendte dage", som det fortælles, er "en himmelsk tilværelse, der er

gået tabt. Det er en helt unik livsform, som kun Lykkenboerne forstår og engang har oplevet. Omvendte dage, kalder landsbyboerne denne livsform, der rummer frihed, letthed, overflod, afslapning, og som er blottet for konkurrence."

Tre hændelser vender imidlertid op og ned på den sorgfrie og harmoniske tilværelse og tvinger Lykken ud af sin isolation.

Den unge pige Mao Zhi er glødende kommunist i slutningen af 1940'erne. Som medlem af Folkets Befrielsesfront kæmper hun i borgerkrigen mod Nationalisterne. Efter et drabeligt slag flygter hun fra fronten og havner i den søvnige landsby Lykken. Hun slår

sig ned og bliver snart byens ledende skikkelse. En dag hører hun, at kommunisterne har vundet borgerkrigen, og hun beslutter, at Lykken skal indgå i det nye socialistiske samfund.

Snart vælter ulykkerne ned over Lykken. Baseret på de virkelige hændelser under Det store Spring Fremad (1958-1962) og Kulturrevolutionen (1966-1976) oplever Lykken hungersnød, politiske forfølgelser, død og ødelæggelse.

Mao Zhi bliver så forfærdet, at hun ønsker at trække Lykken ud af samfundet igen, men gjort er gjort, og i skam trækker hun sig tilbage og lever isoleret med sine gale hunde. Lige indtil den dag en ny absurd hændelse rammer Lykken og giver hende en ny chance.

Midt under høsten i sensommeren rammes landsbyen af en pludselig snestorm. Høsten bliver ødelagt, og hungersnød truer igen. Da træder amtsdirektør Liu ind på scenen. Liu er en svært kedelig personage. Han har år tilbage besøgt Lykken, hvor han voldtog Mao Zhis datter. Komplet uduelig, selvoptaget og uden kvalifikationer, men med en god portion held og smisen for dem med magt er han steget i graderne i partiet og endt som amtsdirektør.

Mao Zhi beskriver ham malende: "Bevar mig vel! Hvordan er han blevet amtsdirektør? Han er en svinhund, et nokkefår, en maddike, der mæsker sig i stinkende svinekød. Han er en kold kadaverhund! Nej, han er en ussel lille lus i pelsen på en kold kadaverhund!"

Amtsdirektøren skal uddele nødrationer og penge til de hungersnødsramte beboere i Lykken, men han har udtænkt en plan, der både kan sikre Lykken økonomisk og fremhæve ham selv: Han vil opføre en turistpark i landsbyen, og som topattraktion vil han installere Lenins balsamerede lig i et mausoleum. Der skal naturligvis også gøres plads til hans eget lig, når den tid kommer.

Russerne er trætte af omkostningerne ved at passe Lenins lig, og Lenin selv er ikke rigtig oppe i tiden i Rusland, så amtsdirektøren er overbevist om, at liget vil være til at købe. Som en af verdens største turistattraktioner vil det ikke være billigt at anskaffe, så amtsdirektøren må finde en måde at rejse penge. Der skal simpelthen tjenes penge på et af socialismens vigtigste forbilleder!

Lykken afholder den årlige sommerfest, hvor alle har fri, og hvor der er god mad, fest og optræden. Lykkens beboere har levet af-

sondret fra det omkringliggende samfund i århundreder, inden Mao Zhi førte dem ind i det nye socialistiske samfund. De bærer stadig præg af at være outsiders, for byens 197 sjæle er alle handicappede. De er blinde, døve, stumme, halte, etbenede eller bittesmå. Kun ganske få er "helmennesker", men også disse lider under en eller anden form for mentalt eller fysisk handicap.

Som kompensation har de hver især udviklet helt særlige og fantastiske talenter, og dem optræder de med til sommerfesten: en kvinde, der er lam, kan brodere blomster på blade; en polioramt dreng kan gå rundt med den ene fod i en flaske; en blind kan høre, når fjer rammer jorden; en etbenet kan hoppe over ild; en døv kan lade fyrværkeri sprænge i sine ører osv.

Amtsdirektøren er til stede for at uddele nødrationer, og da han ser de mange optrædere, får han en idé: "Pludselig stod alt lysende klart for ham, og han så for sig det legendariske pengetræ skyde op i himlen med en svimlende fart". Han samler en trup af de bedste optrædere og vil sende dem på turne rundt i amtet. Mao Zhi gør indsigelser og får gennemtruffet, at hvis beboerne skal forlade deres landsby, så skal amtsdirektøren se til, at Lykken igen kan træde ud af samfundet bagefter. Noget for noget.

Overalt hvor denne absurde forestilling bliver opført, har de succes. Folk kommer langvejs fra for at se showet, også selvom billetpriserne bare stiger og stiger. Snart arrangerer amtsdirektøren to daglige shows, og snart danner han en ekstra trup. Millionerne vælter ind, og snart kan amtsdirektøren købe Lenins lig og sikre Lykkens og hans egen fremtid, men så ...

Yan Lianke (f. 1958) er en af Kinas vigtigste nutidige forfattere, og det cementerer han med *Lenins kys*. Romanen er oprindeligt skrevet i 2003, og modsat de to andre romaner, der er oversat til dansk, *Folkets tjener* (2008) og *Landsbyens blod* (2012), har den undsluppet censuren i hans hjemland. Det kan faktisk undre.

Lenins kys er en grum fortælling om begærlige og afstumpede menneskers komplet hensynsløse udnyttelse af magtesløse landsbyboere. Det er en bidende politisk satire, skrevet med den sammenblanding af allegori og krystalklar realisme, som kendetegner Yan Lianke og flere andre kinesiske forfattere.

Selvom beskrivelserne af den ondskab, der rammer Lykkens beboere, er smertelig læsning, fornemmer man, at virkeligheden har været langt værre, og at forfatteren bevidst prøver at holde igen, både af hensyn til censuren og af hensyn til sine læsere. Det kommer fx til udtryk i, at romanen kun indeholder kapitler med ulige numre.

Sproget i *Lenins kys* er et kapitel for sig. Der bliver ikke lagt fingre imellem, når man taler sammen. Alt er rå, vulgært og direkte, som fx her, hvor en kommunaldirektør taler med amtsdirektørens sekretær: "Af en universitetsstuderende er du ikke meget bevendt, sekretær Shi. Jeg ville nyde at tvære mit lort ud over dine lærebøger og vaske tavlen ren med mit pis!", hvortil sekretæren svarer: "Kommunaldirektør, din mund er et stort lokum."

Lenins kys er en fantastisk fortælling, som ikke blot tegner et barskt og medrivende portræt af den kapitalismefeber, der ramte Kina i 1990'erne, men også trænger dybt ned i sjælene på både vindere og tabere i det store magtspil.

Eneste anke mod romanen er den udpenslede realisme, der til tider virker trættende og forstyrrende. Realismen er selvsagt nødvendig i denne grumme fortælling, men den kunne med fordel have været kortere end de 450 sider.

Til sidst en stor ros til den danske oversætter Susanne Posborg, som i den grad igen markerer sig som en af de helt store oversættere af moderne kinesisk litteratur. *Lenins kys* er fyldt med sidebemærkninger, alenlange naturbeskrivelser, og store dele er skrevet med Henan-dialekt. Det har været noget af et projekt at oversætte og fordanske, men det er lykkedes på forbilledlig vis.

Yan Lianke

Lenins kys

Oversat af Susanne Posborg fra kinesisk
Tiderne Skifter 2015.
440 sider, 350 kr.

Lene Bech og Christian Nielsen
er gymnasielærere i kinesisk
og forfattere til bl.a. et kinesisk
lærebogssystem på dansk.

KINAS LILLE, STORE NABO

Det falder lidt uden for nærværende tidskrifts Kina-rammer at beskæftige sig med en bog om Mongoliet, men naboen mod vest-nordvest er da absolut et par ord værd. Et par ord og mere til har den tidligere Kina-korrespondent, journalisten Mette Holm stykket sammen i *Mongoliet – stemmer fra steppen* om udviklingen i landet siden frigørelsen fra Sovjetunionen.

Klemte inde mellem nu Rusland og Kina er Mongoliet både lille og stort. Befolkningsmæssigt en dværg sammenlignet med de to store – bare tre millioner indbyggere – men arealmæssigt ganske betragteligt, godt 1,5 millioner kvadratkilometer eller sådan cirka 36 gange Danmarks størrelse. Og interessant både som stødpudestat mellem de to giganter og for sine naturressourcer.

I et andet perspektiv også interessant for en demokratisk udvikling, der vel ikke er uden skønhedspletter – korruption er udviklingslandenes svøbe – men dog mere håbefuldt, end hvad man har set i flertallet af de centralasiatiske republikker. Dansk ulandsbi-stand har her ikke været helt forgæves.

Bogen lever op til titlen. Bortset fra nogle personlige, velskrevne og fængende betragtninger har Mette Holm ladet sine mongolske kilder tale selv i en kapitel-mosaik, der samlet giver et godt billede af landet, dets udfordringer og dets muligheder. Det er en journalistisk fair fremstillingsmåde, der dog i bogens form i mængde og omfang risikerer at blive sløvende. Der er tider, hvor man fornemmer, at støvet fra Mongoliets Gobi-ørken er ved at lægge sig over siderne.

Denne negative betragtning får så sin modvægt i bidraget fra Mette Holms medrejsende, fotografen Søren Zeuth, der har taget en række fremragende billeder af både folk og land, så konklusionen er: Mongoliet, der i en europæisk offentlighed har udviklet sig i skyggen af de to store naboer, har fortjent en bog. Det har landet fået, og den kan det være tjent med.

Mongoliet er jo et af de mere sælsomme kapitler i verdenshistorien. I det, vi kalder middelalderen, udgangspunkt for, hvad der blev den daværende verdens største kendte im-

perium under Djengis Khan og hans nærmeste efterkommere. Senere lydrige under de kinesiske Manchu-kejsere fra 1600-tallet og frem – og i moderne tid i en tvivlsom situation, bedst beskrevet med et frit oversat amerikansk udtryk: I klemme mellem en klippe og noget hårdt.

Naboerne mod øst og vest har skiftevis haft de to roller. Manchu-kejserdømmets fald gav Mongoliet en stund af selvstændighed, der sluttede i 1920'erne med en tæt tilknytning til og dominans af det sovjetrussiske kommunistiske styre, som på positivsiden gav mongolerne sikkerhed mod japansk ekspansionslyst fra Manchuriet.

Kommunismens fald i Sovjetunionen førte også til en mongolsk mini-revolution, der er baggrund for det nuværende parlamentariske styre, som så har oplevet, at Kina igen – delvis på grund af den russiske udvikling – har indtaget rollen som den hårde klippe, omend med de fredelige midler, der hedder økonomisk dominans.

De mongolske ledere øver en ganske dygtig balancekunst mellem kollegerne i Beijing og Moskva, bl.a. ved at søge andre internationale forbindelser, f.eks. ved deltagelse i FN-samarbejdet og dets fredsbevarende aktioner. Og man demonstrerer sin selvstændighed, hvor man kan.

Blandt andet har man på det diplomatiske plan flere gange lagt sig ud med kineserne ved at tage imod tibetanernes eksilerede leder, Dalai Lama. Historisk er der en nær sammenhæng mellem Tibet og Mongoliet, og den tibetanske buddhisme har flere af sine rødder i Mongoliet, hvor mere end halvdelen af befolkningen bekender sig til den trosretning.

Seneste lille konflikt i den anledning var i 2014, da Dalai Lama og Kinas præsident, Xi Jinping meldte deres ankomst til Mongoliet samtidig. Et vink med en kinesisk vognstang blev forstået. Præsidenten kom som planlagt, og Dalai Lamas besøg blev udskudt nogle måneder.

Når 62 pct. af den mongolske handelsbalance, import og eksport, er med Kina, og når 90 pct. af den mongolske eksport går til Kina, er det begrænset, hvor meget man lufter sin selvstændighed over for den kunde. Og selv om man måtte have sine meninger om Vla-

dimir Putin og hans fremfærd, er man diplomatisk om den russiske udvikling. 90 pct. af Mongoliets forbrug af olie og gas kommer fra Rusland.

Pengene taler, og den lille-store tidligere nomade-nation har brug for økonomiske partnere, hvis den skal udvikle og udnytte sine rigdomme, der er gemt i jorden: Kul og kobber, efterspurgte sjældne metaller og guld ikke at forglemme.

Ellers er der bare steppen og ørkenens heste, får og kameler at se hen til.

Mette Holm og Søren Zeuth (foto)

Mongoliet – stemmer fra steppen

Forlaget Frydenlund 2015.

Udgivet i samarbejde med

Dansk-Mongolsk Selskab.

192 sider, 299 kr.

Nils Thstrup er journalist med udenrigspolitik som speciale. Han har rejst i Kina siden 1974 og skrevet fire bøger om folkerepublikkens udvikling gennem reformårene.

(KVINDE ER) KVINDE VÆRST

Bogen har tre dele, sådan at hver del er bygget op om en af de tre hovedpersoner, tre søstre ud af en samlet søsterflok på syv.

I den første del er vi i en isoleret landsby, Wang Family Village, i begyndelsen af 1970'erne (men det kunne for så vidt være når som helst), hvor vi følger den fornuftige, målrettede storesøster Yumi, familiens reelle kvindelige overhoved.

Anden del handler om den kønne, flirtende søster Yuxiu og følger de to søstres "sociale opstigning" til den nærmeste småby gennem Yumis giftermål med en kadre i en moden alder.

Tredje del foregår på en kostskole i Beijing, tiden er nu de tidlige 1980'ere. Denne gang drejer det sig om den yngste søster Yuyang, hverken særlig køn eller særlig talentfuld, men en rigtig slider. Og sladrehanke.

Yumi er ældste søster i en – helt urealistisk stor – søsterflok på i alt syv søstre. Pigernes far, landsbyens partisekretær Wang Lianfang, blev på et tidspunkt – før starten på vores historie – rasende på hustruen, og efter at have stukket hende et par flade ("en forhånd og en baghånd") fortsatte han: "... hvem tror du, du er? ... ikke en eneste dreng er drattet ud af dig, og alligevel forventer du to skåle ris til hvert måltid."

Men endelig, i 1971, føder hun en dreng, som får navnet Lille Otte. Nu er partisekretær Wang tilfreds, og hustruen slipper for flere graviditeter. Babyen bliver overladt til Yumi, som i forvejen kæmper en brav kamp for at opretholde orden i den store søskendeflok, og specielt klare den uophørlige magtkamp mellem hende selv og Yuxiu.

Men hendes allerstørste udfordring bliver det at manøvrere i det minefelt af sladder, som omgiver hendes fars udenomsægteskabelige aktiviteter. Wang Lianfang har som partikadre rig lejlighed til at besøge de enkelte familier i landsbyen, også når manden ikke er hjemme. Og han har noget at indhente på grund af den store pigeflok, han har avlet:

"Eftersom han havde studeret dialektik i amtets største by, vidste partisekretær Wang alt om forholdet mellem indre og ydre faktorer og forskellen på et æg og en sten Efter hans opfattelse var kvinder ydre faktorer,

ligesom land, temperatur og jordens kvalitet. God sæd producerede drenge, dårlig sæd producerede piger. Selvom han aldrig ville indrømme det, led hans selvværd, når han så på sine syv døtre."

Så fornuftig og handlekraftig Yumi end er, så falder hun alligevel i forelskelsens bundløse brønd. Hun forelsker sig i den pilotelev (Peng Guoliang, "tredje søn af en tøndemager" i nabolandsbyen), som hendes far har arrangeret forbindelse til. Efter at være blevet præsenteret for hinanden, opretholder de unge forbindelse gennem breve, som hele landsbyen smuglæser og sladrer om!

Yumi er meget tæt på at "gå hele vejen"

med Peng Guoliang (i en vildt usandsynlig scene, hvor de to unge får lov til at sove sammen, selvom de endnu ikke er gift), men hun når at stoppe i sidste øjeblik:

"Peng Guoliang var ved at sprænges. Det var Yumi også, men hun havde ikke tænkt sig at give efter denne gang, uanset hvad han sagde. Denne sidste bastion måtte ikke falde. Det var hendes sidste forsvar. Hvis hun skulle holde på denne mand, var hun nødt til at holde denne sidste flamme brændende i hans krop."

Men desværre, kærlighedshistorien ender i tragedie, og Yumi må bede faren om at finde en anden mand til hende: "Jeg er ligeglad med, hvordan han er. Jeg har kun én betingel-

se: Det skal være en mand med magt. Ellers gifter jeg mig ikke.”

Det lykkes for Wang Lianfeng (på trods af at han i mellemtiden har mistet sin partisekretær-stilling på grund af en skandale udløst af hans sidespring) at finde en højtstående kadre i den nærmeste by, en mand i moden alder med voksne børn, hvis hustru ligger dødeligt syg på hospitalet. Yumi og kadren bliver gift blot få dage efter hustruens død.

Kærlighed er det ikke, men Yumi er sluppet væk fra landsbyen, og hendes mand har en magtposition; det er ikke så dårligt. Yumi klarer skærene.

Det kan man ikke sige om Yuxiu, den smukkeste af søstrene, som siden barnsben har lært at bruge kvindelig charme og flirt som en måde at få positiv opmærksomhed på. Det lykkes også hende at forlade landsbyen, idet hun flytter ind til Yumis nye familie i den nærliggende by og får et job, som søsterens mand arrangerer.

Men Yuxius kvindelige tiltrækningskraft besegler også hendes ulykkelige skæbne. Ligesom storesøsteren oplever Yuxiu en gløddende forelskelse, men det ender i voldtægt, og Yuxiu går ned på det.

Den yngste af de tre søstre, Yuyang, klarer sig så godt i skolen, at hun er blevet udvalgt til at komme på en kostskole for lærerstudenterne i Beijing. Tiden er nu 1982, og i forhold til plottet i bogens to første dele er det her en historie i sig selv, der for så vidt kunne være udgivet som en selvstændig bog.

Og måske kunne det have fungeret godt, tredje del er efter undertegnede mening den bedste af de tre. Skånselsløst spidder Bi Feiyu lærernes hykleri og den paranoide overvågning på skolen. Men også de unges ageren i dette miljø.

Yuyang bliver i al hemmelighed ”klasseinformant”, fordi hun er så anonym og intetsigende i pigernes og lærernes øjne; netop det gør hende velegnet til jobbet, som hun er stolt af. Yuyang slipper ikke for forelskelsens kvaler – som er et gennemgående tema for bogens tre hovedpersoner – men alligevel er tredje del mindre tung end de to første.

Hvis *Tre Søstre* kan karakteriseres som tragikomedi, så er de to første dele mest til den tragiske side, mens Yuyang-delen har mange humoristiske glimt i den bidende ironi, som

hos en dansk læser vækker associationer til Hans Scherfigs kritik af ”den sorte skole”.

Men der er også et godt skvæt Kafka i bogen. Det er en klaustrofobisk omverden af snagen og manipulation, som omgiver vores tre søstre. Sladderer flyder i tykke stimer, og alle er involveret. Enhver kan risikere at blive dømt af denne omverdens domstol, og der er ingen forsvarer. Det er et psykisk miljø, hvor omsorg og overvågning blander sig umærkeligt; en omverden af relationer mellem mennesker, der er afhængige af hinanden og samtidig undertrykker hinanden.

Og der er næsten ingen kulisser! Intet om det omgivende fysiske miljø. På en måde minder bogen her om Lars von Triers to epokegørende ”kulissefri” film *Dogville* (2003) og *Manderlay* (2005), hvor rummene og husene kun er markeret som kridtstreger på gulvet.

Det gælder især i første del af *Tre Søstre*, hvor man ikke får ret meget fornemmelse af landsbyens fysiske miljø; det handler alt sammen om mennesker og relationer.

Også her fungerer tredje del på en måde bedre, måske fordi det er lettere – også for læseren – at forestille sig livet og omgivelserne på en kinesisk skole i 1980’erne. En ung digterspire med lidt længere hår end de andre elever og genstand for Yuyangs første forelskelse er måske et ironisk selvportræt af Bi Feiyu?

Og det er alt sammen en satire vendt mod mandschauvinisme og kvindeundertrykkelse. Noget af det mest hjerteskrærende ved Bi Feiyus *Tre Søstre* er det forhold, at kvindeundertrykkelsen som oftest bliver håndhævet – af andre kvinder.

Alle tre søstre er omgivet af ”veninder”, som måske, måske ikke, er i færd med at mele deres egen kage. Trods deres vagtsomhed i forhold til falske ”veninder” udvikler de på hver sin måde et fortrolighedsforhold til en anden person. En fortrolighed, som vender sig mod dem selv. Det er et univers, hvor ”kvinde er kvinde værst”.

Hvis Bi Feiyu havde været en kvinde, ville det her være feministisk litteratur. Kan en mand skrive feministisk? Bi Feiyu gør det i alt fald. Han er ifølge forlaget netop kendt som ”Kinas førende mandlige kender af den kvindelige psyke”.

Bi er en seriøs, produktiv og anerkendt forfatter, og han modtog i 2010 Man Asia Book Prize i Hongkong for den engelske

oversættelse af *Tre Søstre*. Den kinesiske udgave, der kom i 2003, fik The Chinese Novel Association Prize.

Bogen efterlader ikke desto mindre nogle problemstillinger. Alle tre søstre bliver mere eller mindre knust af kvindeundertrykkelsen; hvorfor er der ingen følelse af uretfærdighed hos kvinderne? Hvorfor ingen modstand? Tværtimod accepterer de alle tre uden tøven og helt nøgternt deres ulykkelige skæbne, når den rammer dem. Selv når det drejer sig om voldtægt. Det virker både urealistisk og deprimerende.

Og hvad med den offentlige diskurs, der omgav det hele i perioden (”Kvinder kan bære halvdelen af himlen” osv.), havde den da slet ingen effekt? Det er i denne sammenhæng værd at bemærke, at der kun kommer meget sjældne sideblikke til det omgivende samfunds politiske diskurs i bogen, ligesom der ikke kommer nogen som helst hjælp fra myndighederne ved grove episoder.

Men uanset kritiske sideblikke, så er *Tre Søstre* bestemt værd at læse. Bogen giver en vinkel på den nyeste tids kinesiske historie, som vi ikke har oplevet før. Og historien er på sin egen måde gribende. Teksten er fuld af sprækker af humor, især i de mange knastørre ”bondske” ordsprog, som fortællingen er fuld af, og i den svidende satire vendt mod undertrykkelse, hykleri og fatalisme.

Bogen anbefales!

Bi Feiyu

Tre Søstre

Oversat (upåklageligt; uden dog at være fejlfri) fra engelsk til dansk af Sine Nordsahl, oprindelig oversættelse fra kinesisk til engelsk ved Howard Goldblatt & Sylvia Li-Chun Lin. Forlaget Turbine 2015. 417 sider, 300 kr.

Søren Clausen er forh. lektor i moderne kinesisk historie ved Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet.

EN AKADEMISK OG DETALJERET SVÆRVÆGTER

Hvis man er en tenørd ud over det sædvanlige eller blot interesserer sig utroligt meget for livet i Danmark fra midten af 1600-tallet og fremefter, er Annette Hoff's akademiske sværvægter *Den Danske Tehistorie* ikke til at komme uden om.

Bogen tager sit udgangspunkt i skifteprotokoller, altså en oversigt over bohaver fra afdøde personer, fra præster, bønder, herremænd, købmænd, apotekere samt andet godtfolk, som Hoff har studeret metodisk. På baggrund af disse skifteprotokoller tager Hoff sine læsere med rundt i hele kongeriget Danmark, hvor vi igennem skifteprotokollene bliver vidne til en langsom opblomstring af teen som nydelsesmiddel.

Den første officielle danske tedrækker synes at være Aalborg-biskoppen Anders Ringkøbing, hvis skifteprotokol i 1668 afslørede, at han efterlod sig *1 thee kande, 1 ditto*, for som Hoff siger, så kan vi med biskoppens tekander *med sikkerhed fastslå, at der blev drukket te i Aalborg i 1668 og sikkert også nogle år forud*.

Efter at Hoff har gennemgået private skifteprotokoller for at se, hvem der har drukket te, gennemgår hun også, hvem der har solgt te. Først undersøges skifteprotokoller fra apotekere, eftersom de var de første til at sælge te, der blev anset for at være medicin. Men som teen bliver mere udbredt, begynder den også at optræde i kramboders lageroptællinger, toldregistreringer og borgerregistre, hvor vi kan se, at flere og flere ernærede sig som tehandlere eller teudskænkere.

Stille og roligt kan læseren derfor følge teens udbredelse i Danmark fra 1668 og frem til i dag. Men det er ikke kun teens udbredelse, der redegøres for. På baggrund af skifteprotokollene, varelagrene og andre historiske kilder kan Hoff også redegøre for hele den fascinerende verden, der omgiver teen.

Hvordan teen startede som et statusobjekt, hvor det var vigtigt for adelen at føre sig frem med det tilhørende porcelæn – og hvordan lande som Holland, Tyskland og Danmark selv forsøgte sig som producenter af fajance og porcelæn, mens de fattige mæt-

Kinesere serverer te i København, 1904.

te nyde deres te af stentøj. Hvordan designet ændrede sig på kobberkedler og kander, så de var mere egnede til at koge tevand i, sølvmedekunst, samovarens fremkomst, skibsfarten der bragte teen til Europa, konditori og salonkulturen med videre.

Kort sagt, så godt som alle aspekter omkring te gennemgås, fra de første registreringer af tekander i 1668 til moderne tesaloner i år 2000.

Det er måske også i samme tråd, at det er vigtigt at understrege, at værket *ikke* omhandler teen som et objekt i sig selv, forstået på den måde at *Den Danske Tehistorie* ikke gennemgår de forskellige tesorters smagegenskaber, deres terroirs med videre.

Der er en kort gennemgang af, hvordan sort te fremstilles ved at lade tebladene fermentere, og beskrivelser af kvalitetsgrader indenfor te som *Flowery Pekoe*, *Orange Pekoe* og *Pekoe*, *souchong*, *congou* og *bohea* optræder også. Hoff forklarer, hvilke dele af teplanten betegnelserne bruges til at beskrive, samt hvilke kinesiske ord de kommer fra, men

nævner ikke, at det er de *kantonesisk*-kinesiske udtryk, der bruges, og de er heller ikke ledsaget af skrifttegn.

Ganske vist nævnes hvid, grøn og sort te, men ikke de mange forskellige typer te, der eksisterer udover disse som oolong te (wulong cha, 乌龙茶), gul te, pu'erh te med videre, samt hvordan disse produceres og tilberedes.

Hoff kommer også ind på, at der verserede en diskussion om, hvorvidt te var en urt, altså en enårig vækst, eller en busk, som er flerårig, hvortil man konkluderede, at teen var en busk. Men hun nævner ikke, at teen kan udvikle sig til et helt træ, hvis den får lov. At man i Yunnan-provinsen har te-træer, som er flere hundrede år gamle, og 'med en stamme så bred, at end ikke to mænd kan favne derom', for nu at citere Lu Yu 陆羽, forfatteren til værket *Chajing*, teklassikeren, skrevet omkring år 760. Og at det primært er på de kultiverede marker, teen optræder som en busk, da den derved er nemmere at plukke.

Manglen på tegn er også lidt problematisk, da Hoff til tider skifter mellem at an-

vende wade-giles transskribering og pinyin, samt veksler mellem kantonesisk og mandarin. Det gør dog ikke noget for den overordnede forståelse.

Fraværet af benævnelsen af de forskellige tetyper forklarer Hoff selv med, at det ville føre for vidt at nævne samtlige tetyper kvalitet og udseende, hvilket hun gør opmærksom på allerede i 1700-årene, hvorefter hun citerer: "Thi i China opregner man 50 sorter thee, ja maaskee Læseren også, naar han ei ere en ægte Theeprøver, kunde kedes ved at læse mere om Theens Oprindelse og Tilberedelse", hvorfor Hoff afholder sig fra det samme.

Da værket omhandler *den danske tehistorie*, er hun naturligvis undskyldt, men for nogle te-interessererede læsere var det måske en rar information at få med i bagagen. Det er altså ikke for at blive klogere på tetyper og tilberedning af te, at man skal læse bogen, men udelukkende teens udbredelse i Danmark, på baggrund af førnævnte optegnelser og skifteprotokoller.

Hoffs meget metodiske gennemgang viser, at der her er tale om et velfunderet akademisk værk og altså *ikke*, hvad man – for nu at blive i terminologien – kunne fristes til at kalde 'en tynd kop te', sådan som mange populærværker om te kan være det.

Netop den metodisk underbyggede gennemgang af de forskellige skifteprotokoller vil måske afskrække nogle læsere, idet værket med de mange opremsninger til tider kan virke som forholdsvis tung læsning. Men her formår Hoff dog at formidle historien på en levende måde ved også at inkorporere andre elementer fra skifteprotokollerne, så hun fra tid til anden tegner et spændende historisk billede af enkelte tilfælde, situationer og personer.

Eksempelvis nævner hun den 23-årige apoteker *Johannes Friedenreich*, som kom til Aalborg fra København i 1665. Det var muligvis hos ham, vores førnævnte biskop kunne købe sig sine teblade, og vi finder, at apotekerens drev sit apotek så godt, at han foruden *en Indiansk Laqerit Thee Geskier med tilhørende Gies Kander og Postelins Skaaler* ligeledes efterlod sig spejle, malede portrætter, en imponant bogsamling og en *Guldschildpadde*, hvor udi var en *stoer gul og en liden Deamant*, foruden hele 56 kg kobbermønter, da han fór til himmels.

For de læsere, hvis danske sprog ikke rækker tilbage til 1600-tallet, er der hjælp at

hente: Dels får vi at vide, at *Indiansk* ikke betyder, at det kom fra Indien, men at alt, hvad der stammede fra Kina, dengang blev benævnt ostindisk, øst for Indien, og at udtrykket *Indiansk stentøj* i virkeligheden betegner kinesisk porcelæn. *Geskier* kommer af det tyske *Geshirr*, som betyder service eller stel, og *gies* betyder enten at skænke på tysk eller *en støbt kande*. Apotekerens havde derfor en lakeret tebakke med tilhørende stel bestående af både kander og kopper. Således hjælper Hoff sine læsere gennem værket.

En anden sjov beskrivelse er hentet fra Aarhus, hvor konditorikulturen – med tilhørende te-udskænkning, naturligvis – også var udbredt. Her kan vi læse om *H. Øhlenschlägers Wienerbageri og Conditori* på Skt. Clemens Torv, der i 1869 anbefaler sig med *forskjellige Slags Wiener- og Dresdenerbrød, Horn, Vrøvl og Keks*.

Wienerbrødet er i store træk, som vi kender det i dag, *Dresdenerbrødet* svarer til de tyske *Stollen*, bagværk med rom, rosiner og marcipan, og *Vrøvl* var små kager, som dypedes i kaffen og teen.

Prøv De blot, næste gang De er hos Deres konditor, at bestille en omgang *Vrøvl!*

Bogen indeholder foruden denne metodiske og detaljerede gennemgang en flot billedside med motiver som interiør fra herregårde, diverse porcelæns- og fajancekopper, postkort med folk, som nyder te, konditorier, prospektkort, skibsfart, malerier med temotiv med videre.

Der er sågar et fotografi fra 1904, som viser kinesere i silkebeklædning servere te i Asiatic The Kompagnis tesalon på Østergade 50 i København eller Liptons tesalon fra Landsudstillingen i Aarhus 1909, og som læser kan man ikke andet end at blive hensat til den tids finkultur og salonstemning.

For at opsummere, så er det primært teens historie i Danmark, værket *Den Danske Tehistorie* beskriver. Hoff demonstrerer teens begyndelse som et luksusobjekt for de få, og hvordan den langsomt blev allemandseje, men samtidig også hvordan teen overlevede sig selv, blev rationeret i krigstidsårene, blev skiftet ud med urtete og kaffe, for at opleve en ny opblomstring omkring år 2000.

Der er altså tale om et tidsperspektiv på næsten fire hundrede år, efter at teen første gang blev introduceret til Europa af hollandske handelsrejsende og indtil nu. Herved har

Hoff med sit værk formået at give et unikt indblik i den danske tehistorie, hvor så godt som alle facetter inkluderes og beskrives. Men netop denne mangfoldige beskrivelse af alt, hvad der omgiver teen, såsom tilhørende teudstyr, tevaner, tekultur med konditori og udendørsservering, kan dog til tider synes en smule tungt.

Hvis man primært er interesseret i te som et nydelsesmiddel, hvor man ønsker at vide mere om tetyper, terroirs, produktionsmetode med videre, såvel som indgående beskrivelser af teudstyr fra Kina og Japan, så kan *Den Danske Tehistorie* ikke anbefales. Der er andre værker, som i mere detaljeret grad netop fokuserer udelukkende på disse emner.

Men hvis man derimod er en tenør, er historieinteresseret og ønsker at vide mere om, hvordan et nydelsesmiddel som te langsomt gør sin entre i Danmark, med alle de forskellige aspekter, der hører sig til, såsom fajanceproduktion, Den danske Kinafart, tehandel, salon- og konditorikulturen, ungdomsoprør med videre, så er *Den Danske Tehistorie* ikke til at komme udenom.

Her giver Hoff i kraft af sit dygtige akademiske håndværk et glimrende velfunderet indblik i, hvad der med rette kan kaldes *Den Danske Tehistorie*, i alle dens mange facetter.

Annette Hoff

Den Danske Tehistorie

Forlaget Wormianum og
Den Gamle By 2015.

360 sider, 288 kr.

**Morten Bech Jensen er sinolog fra
Københavns Universitet og Beijing
International Studies University.
Han har skrevet speciale om te i Kina.**